

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Den Trondhjemske postvei

Tingvoll kommune

Siw Helen Myrvoll Grønland
04.02.2021

Innhold

1	Innledning	3
2	Målene for oppdraget var	4
3	Feltundersøkelser	5
3.1	Befaringsperiode	5
3.2	Metode	5
3.2.1	Registreringsnivå – visuell tilstandsvurdering av veien.....	5
3.2.2	De ulike tilstandsgradene	5
3.3	Arbeidsverktøy	9
4	Registrering i Askeladden	10
4.1	Nivåinndeling av postveien	10
4.1.1	Autentisk vei	10
4.1.2	Linjeføring.....	11
4.2	Veirelaterte kulturminner	12
4.2.1	Bruer	12
4.2.2	Landingsvorer	13
4.2.3	Stikkrenner	14
4.2.4	Støttemurer	15
4.2.5	Rodesteiner og merkesteiner	16
4.2.6	Skysstasjoner og poståpneri	17
5	Postveiens muligheter i kommunen.....	18
5.1	Oversiktsbilde – postveien gjennom hele kommunen	18
5.2	Veitraseer og kulturminner som kan fremheves	18
5.2.1	Parsell 1 Tingvollvågen - Vågbøvoren.....	18
5.2.2	Parsell 2 Vågbøen – Bølsetvoren	19
6	Parseller i Tingvoll – anbefalte tiltak	21
6.1	Parsell 1: Landingsvoren i Tingvollvågen – Vågbøen landingsvor	21
6.1.1	Om strekningen generelt.....	21
6.1.2	Problempunkter	23
6.2	Parsell 2: Vågbøen gård - landingsvoren på Bølset	28
6.2.1	Om strekningen generelt.....	28
6.2.2	Problempunkter	29
7	Oppsummering	47
8	Vedlegg	48
8.1	Fotoliste	48
8.1.1	Parsell 1 Tingvollvågen – Vågbøen landingsvor	48

8.1.2	Parsell 2 Vågbøen gård – Bølsetvoren.....	48
8.2	Kilder	48

1 Innledning

Postvesenet ble stiftet den 17. januar i 1647 og fast postgang ble innført på fire strekninger mellom Kristiania – København, Kristiania – Trondhjem, Kristiania – Bergen og Kristiania – Skien – Kongsberg. Forsendelser av brev og andre papirer var i begynnelsen bare mellom personer med offentlige verv i Norge, amtmenn, prester og andre som hadde en viktig rolle i datidens samfunn. Postrutene ble opprettet for å sikre jevnlig postgang og for å binde landet sammen. Posten gikk da fra å være sendt med egne bud mellom to personer til å bli sendt mellom postbønder langs en postrute frem til mottaker. Noen gårder som lå langs veistrekningen til postveien ble utpekt som postgårder og poståpneri, mens andre fikk ansvar for vedlikehold av veien og plikt med skyss av reisende. Postgangen mellom Trondheim og Bergen, og til de lokale stedene på denne strekningen, var ustabil og det kunne gå flere uker og måneder mellom hver gang posten kom. Posten fra for eksempel Trondheim til Bergen måtte innom Kristiania før den kom til Bergen. Tilsvarende gjaldt også for post til for eksempel Kristiansund eller Tingvoll. Dette skapte et behov for å opprette en egen postrute mellom Trondheim, Bergen og Stavanger. De eldste postrutene kan dateres til 1653-56, da det ble valgt ut hvilke gårder som skulle være postgårder. På den tiden var det ingen regelmessig postgang på denne ruten, og den 25. desember 1694 ble det bestemt at det skulle opprettes ukentlig postforsendelse til og fra Nordmøre – Trondheim. Posten skulle gå hver tirsdag, men det gikk mer enn 50 år før ordningen med ukentlig postgang fungerte slik den var ment å gjøre.

Anleggelsen av Den Trondhjemske postvei i 1785 gjorde ferdselen enklere for postbøndene å frakte posten. Veistrekningen er et av Norges lengste kulturminner og var fylkets første hovedvei som ga en sammenhengende ferdsel mellom Bergen og Trondheim. Som kulturminne er strekninger med bevarte veier viktig å ta vare på for ettertiden som et minne om den tidligste infrastruktur og kommunikasjonssåre i landet vårt. Det gjelder også for tilhørende kulturminner som bruer, stikkrenner og steiner som markerer roder, viser avstand mellom byer eller steder og lignende. Tingvoll har en flott strekning som er verdt å fremheve og ta vare på for ettertiden. Her kan det gjøres enkle tiltak og skilting for å vise frem postveien og turmuligheter i dette området.

2 Målene for oppdraget var

- Kartlegging av postveiens tilstand og vurdering av tiltaksbehov. Se på om det har skjedd endringer og hvilke endringer som har skjedd med veitraseene siden forrige registrering i 1993.
- Vurdering av veiens tilstand med henblikk på skjøtsel og istandsetting, slik at postveien kan tas i bruk til friluftsliv, kultur og historieformål.

3 Feltundersøkelser

3.1 Befaringsperiode

Befaringen ble gjort i tidsrommet 30.09.19 – 1.10.19. Registreringen ble utført av arkeolog Siw Helen Myrvoll Grønland, prosjektansatt i Møre og Romsdal fylkeskommune.

3.2 Metode

Registreringsarbeidet har blitt utført ved befaring til fots og er en overflatevurdering. Metoden er gjort med en visuell overflateregistrering av veitraseene hvor målet har vært å vurdere veiens tilstand og behov for istandsetting og rydding av vegetasjon. Arbeidet har blitt utført ved fotografering, kartfesting og registrering av tilstanden til veiens ulike elementer som stikkrenner, bruer, veidekke og andre veirelaterte kulturminner.

3.2.1 Registreringsnivå – visuell tilstandsvurdering av veien

Veitraseene er vurdert visuelt ut fra hvordan de ser ut i dag, hvilke skader og endringer som har oppstått på veien siden forrige registrering i 1993. Veiens synlighet i landskapet har vært viktig å vurdere i forhold til grad av gjengroing og hvor det bør gjøres skjøtselsarbeid. Behovet for restaurering/istandsetting av veien er vurdert ut fra størrelsen på skader forårsaket av naturprosesser. Synligheten er sentralt i forhold til veien som kulturminne og for å kunne legge til rette for turmuligheter med historisk innblikk. Veien som helhet, og i sammenheng/relasjon med andre kulturminner som ligger langs en strekning, kan også vurderes ut fra opplevelsesverdien den vil ha for brukere av veien.

3.2.2 De ulike tilstandsgradene

Fastsetting av tilstandsgrader har vært vurdert ut fra hvor skadet veien er, og hvor stort behovet er for istandsetting. Referansenivået for de ulike tilstandsgradene er satt med utgangspunkt i registreringsgradene i Askeladden og Statens vegvesens «Rettleder for skjøtsel, vedlikehold og restaurering», og har følgende inndelinger:

3.2.2.1 TGO – Ingen umiddelbare behov

Kulturminne har ikke skjøtselsbehov eller omdefinert fra fredet til ikke-fredet. Kulturminner med denne tilstandsgraden har ingen synlige skader og ingen tiltak er nødvendig. Moderne veitraseer som sammenfaller med postveiens trase ligger innunder denne kategorien, da linjeføringen er bevart, men alle spor etter opprinnelig postvei er borte.

Eksempel på TGO

Bildet er tatt ved Vågbøen og er veitrase ned til Vågbøvoren. Veien fremstår som avflatet og utvidet moderne grusvei for biler.

3.2.2.2 TG1 - Ordinært behov for tiltak

Kulturminnet er intakt eller ikke har behov for tiltak utover normal skjøtsel.

Normal skjøtsel innebærer rensing av vegetasjon i for eksempel murer, rundt stikkrenner og grøfter, fjerning av små trær og/eller løsmasser.

Eksempel 1

Bildet av brufundamentet i Breivika er et eksempel på en TG1.

Steinene i fundamentet ligger jevnt og har ingen skader eller sig. Som man ser av bildet, så er muren godt tilvokst av mose og andre småvekster.

I slike tilfeller fjernes mosen som vokser på og mellom steinene, og småvekster som unge trær og busker.

Eksempel 2

Bildet viser godt gjengrodd veilegeme med stort skjøtselsbehov, TG1. Grøftene er ikke synlige på grunn av tett vegetasjon og gresset gir inntrykk av at veien går i ett med grøftene.

Det kan skjule seg andre skader under veier som har denne graden av tilgroing og veien bør sjekkes for dette i forbindelse med skjøtselsarbeidet.

3.2.2.3 TG2 – Moderat behov for tiltak

Kulturminnet er skjemmet eller har en mindre skade, og det er behov for tiltak. Graden referer til skader med behov for utbedring og at det bør gjøres en vurdering på hvor raskt tiltak bør igangsettes. Det er behov for at utviklingen overvåkes, hvis tiltaket ikke settes i gang innen rimelig tid. Slike skader krever istandsetting av for eksempel kollapsede eller tette stikkrenner med rennende vann som finner nytt løp over veien, store trær som sprenger på steinene i muren eller at muren har sig i form av en «mage».

Eksempel på TG2

Bildet er tatt på veitraseen i parsell 2 i Tingvoll og viser stikkrenne hvor vannet har funnet nytt løp over veien.

I dette eksemplet er stikkrennen enten delvis tett eller røret som går i denne ikke er dimensjonert for større vannmengder som gir stor vannføring. Vannet vil over tid grave ut veien og istandsetting gjøres innen rimelig tid.

3.2.2.4 TG3 – Betydelig behov for tiltak

Kulturminnet er skadet og har stort behov for tiltak. Gjelder for veiminne med omfattende skader som krever snarlig tiltak. Skader av denne typen utgjør en risiko ved bruk og krever strakstiltak eller sikring ved avsperring for ferdsel. Dette kan gjelde murer og brufundamenter med stor fare for utrasing på grunn av rotsprengning fra store røtter. Graden brukes også i tilfeller der det allerede har skjedd et sammenbrudd/funksjonssvikt.

Eksempel 1

Liten steinhellebru/stikkrenne med sig i fundamentet og fare for kollaps ved jevnlig bruk.

Eksempel 2

Store skader. Bru som har kollaps i ett av løpene. Flere hull i brudekket gjør brua utrygg for ferdsel og bør sikres og sperres av til den er istandsatt. Krever umiddelbare tiltak, for at den ikke skal bryte helt sammen.

3.2.2.5 TG4 – Tapt

Kulturminnet er tapt på grunn av inngrep eller naturforhold. Eksempler på dette er moderne veitrase er lagt opp på samme veitrase som postveien og alle spor etter denne er borte, eller vegetasjonen kan ha gjort så store skader at kulturminnet har gått i oppløsning.

3.3 Arbeidsverktøy

For registreringer i felt, har det digitale arbeidsverktøyet Collector blitt brukt sammen med kart og data fra registreringen i 1993. Collector er en app med digitale kartdata med oversikt over postveiens trase gjennom fylket. Den viser hvor postveien har gått, både den som ble bygd i 1785 og den i 1830. Appen har innlagt GPS og man kan se hvor man beveger seg i terrenget til enhver tid. Markeringer i form av punkter og linjer kan legges inn i Collector og til disse kommer det opp egne vinduer som man kan skrive notater i og legge inn tilstandsgraden på veien og kulturminnene. Markeringene viser også hvor i terrenget et kulturminne står eller hvor veien har gått.

I tillegg til Collector, har kartleggingen og registreringen av postveien i 1993 dannet utgangspunktet for befaringen og er et sammenligningsgrunnlag av postveien per 2019.

Etter kartleggingen i felt, registreres alle data og bilder inn i kulturminnedatabasen Askeladden. Dette er en database over kulturminner, kulturmiljøer og enkeltminner i hele Norge. Den gjør det mulig å holde oversikt over kulturminnene som er registrert, tilstandsgraden og hvilket behov for tiltak hvert enkeltminne har. Databasen brukes av fagfolk som arbeider med kulturminner og andre som har behov for tilgang. Informasjonen som ligger i Askeladden er sammenkoblet med nettstedet kulturminnesok.no, som kan brukes av alle som er interessert i mer kunnskap om et kulturminne eller kulturmiljø. I kulturminnesøk finnes de samme kulturminnene som ligger i Askeladden, men beskrivelsene av disse skal være tilpasset folk flest.

4 Registrering i Askeladden

4.1 Nivåinndeling av postveien

Veiene i Tingvoll kommune er bevart i ulik grad gjennom kommunen og bevaringskategoriene strekker seg fra autentiske veier til traseer som er sammenfallende med motorvei.

4.1.1 Autentisk vei

Med autentisitet menes at veiens utforming i forhold til oppbygning av veikropp, bredde, grøfter og linjeføring er bevart. Dette utgjør postveiens særtrekk. Veidekket kan variere med hvor i terrenget veien ligger og type vegetasjon.

Autentisk veitrase over Ørskogfjellet.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

4.1.2 Linjeføring

Postveiens særtrekk er borte, men linjeføringen av veien er bevart. Bildet under er et eksempel på bevart linjeføring, hvor postveiens særtrekk ellers er borte.

Bevart linjeføring ved Holtavatnet.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

4.2 Veirelaterte kulturminner

Med veirelaterte kulturminner menes enkeltminner som kan knyttes til direkte bruk av postveien, som rodesteiner og bruer. Bygninger som poståpnerier/postgårder og skysstasjoner utgjør også en del av postveien som kulturminne, men er indirekte knyttet til postveien.

4.2.1 Bruer

Bruene som er registrert i Askeladden er av varierende bevaringsgrad og består hovedsakelig av stein eller steinheller, både med og uten hvelving. De fleste av bruene er rester av bruer i form av brukar/fundamenter eller brukar med nytt bruspenn og brudekke. Eksempler på ulike typer av bruer og brukar som er bevart.

Bildet viser et eksempel på bru med nyere brudekke i tre på parsell 2, Tingvoll.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

4.2.2 Landingsvorer

For post som kom sjøveien ble det bygget landingsvorer som en forlengelse og videreføring av postveien. Vorene gjorde det enklere for postbåten å legge til da den kom i land. Det har vært tre landingsvorer i Tingvoll, Bekkjavoren i Tingvollvågen, Vågbøvoren og Bølsetvoren mot Breifjorden. Vorene er fjernet, forsvunnet eller utbygd, og finnes ikke i opprinnelig stand. Bildet nedenfor viser hvordan landingsvorene kan ha sett ut.

Eksempel på landingsvor i stein. Denne ligger ved Amdamsneset i Ørskog.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

4.2.3 Stikkrenner

Stikkrennene ble bygd opp av steinheller for at ikke vannet skal erodere bort veibanen over tid. Disse finnes i ulike størrelser og de største kalles også for steinhellekister og er en mellomting mellom liten bru og stikkrenne.

Et eksempel på stikkrenne oppbygd av steinheller. Ligger i parsell 2, Tingvoll.

Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

4.2.4 Støttemurer

Langs postveien er det på enkelte strekninger satt opp støttemurer for å gi en jevn veibredde og for å holde massene på plass. Murene er tørrmurte, det vil si det er brukt naturstein uten noen form for binding og det er steinenes plassering som gjør muren stabil.

Et eksempel på støttemur for vei, i Stranda kommune.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

4.2.5 Rodesteiner og merkesteiner

Rodesteiner, merkesteiner og milesteiner ble satt langs postveien for å markere ulike funksjoner. Rodesteinene ble brukt for å markere hvilke delstrekninger av veien hver gård hadde ansvar for. Gårdene langs veien ble delt inn i roder (strekninger) hvor de hadde plikt til å vedlikeholde veien. Rodesteinene var risset inn med rodenummer og gårds- og bruksnummer.

Merkesteiner står gjerne ved bruer med opplysning om brunavn, både med og uten årstall.

Milesteinene viste avstander mellom steder, og kunne for eksempel fortelle hvor langt det var igjen til et knutepunkt, tettsted eller by.

Milestein ved Fjellset i parsell 1, Tingvoll.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

4.2.6 Skysstasjoner og poståpneri

Skysstasjoner ble opprettet på utvalgte gårder langs veien, hvor bøndene hadde skyssplikt ovenfor adelen, kongen og embetsmenn. Fri skyss med hest og vogn skulle gå helt frem til neste skysstasjon, og det ble fort en heldagsjobb for bonden. I tillegg til skyss var også stasjonene et gjestgiveri med tilbud om overnatting og mat.

Poståpneriene var små postkontorer som ble opprettet på gårder, skysstasjoner og vertshus. Poståpneren hadde fullmakt til å åpne postskreppen for å ta ut og legge inn post. Ansvaret ble lagt på den som var lese- og skrivekyndig, som prester, embetsmenn eller gjestgivere.

Det har eksistert to poststeder i Tingvoll, et på Bekkjen som var plass under Tingvoll prestegård og et på Bølset gård. Bekkjen fungerte som gjestgiveri, handelssted, poståpneri og fengsel. Og Bølset har fungert som postgård.

Poståpneri, skysstasjon, gjestgiveri og fengsel i Tingvollvågen.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

5 Postveiens muligheter i kommunen

5.1 Oversiktsbilde – postveien gjennom hele kommunen

Postveien i Tingvoll kommune byr på gode muligheter til å tilrettelegge veien for bruk og for historieformidling om både postveien og posthistorie. I tillegg til formidling om selve veien, er det også spennende historier knyttet til gårdene Bekkjen og Bølset. Veistrekningen er på ca. 8 km og 5,8 km går som asfaltert vei. De resterende kilometerne går som gruset vei gjennom skogsområde og over gårdstunet på Bølset.

Ved Bekkjen landingsvor går veien 200 meter østover før den svinger av mot Koksvikelva og over oppdyrket område. Veien ved elva er borte i dag. Den går videre som asfaltert vei og brukes som bilvei mellom Tingvoll tettsted og Vågbøen/Breivika. Videre herfra går postveien som grus og gresskledd vei hvor det er mange fine muligheter for å formidle veiens historie og til å ta vare på en viktig del av vår kulturarv.

Det har eksistert to landingsvorer i Tingvoll mot Breifjorden. Postgangen gikk med båt mellom Bølset og Stangvik i over 100 år, fra 1760/90 til 1890. Vågbøen gård har fungert som gjestgiveri og skystasjon for reisende til og fra Surnadalen på 1700-tallet. Fra 1897 ble det opprettet poståpneri og ekspedisjon for dampskipene som kom med post.

I forbindelse med kartleggings- og registreringsarbeidet ble veistrekningen delt inn i to parseller med tilhørende enkeltminner. Inndelingen er tatt med utgangspunkt i knutepunktet mellom adkomst til landingsvoren på Vågbø og veien videre mot Bølsetvoren.

5.2 Veitraseer og kulturminner som kan fremheves

Veistrekningen gjennom kommunen er inndelt i to parseller:

- Parsell 1 landingsvor i Tingvollvågen - Vågbøvoren.
- Parsell 2 Vågbøen - Bølsetvoren.

Hele veistrekningen fra Tingvollvågen til Bølset gård er godt egnet for sykkelturner og kombinasjon bil og fottur.

5.2.1 Parsell 1 Tingvollvågen - Vågbøvoren

For denne parsellen kan Bekkjen gård fremheves som historisk sted ved å sette opp informasjonsplakat/plakett på bygningen som markere at stedet har en spennende historie og hvilke årstall denne har vært i bruk til hva. Dets unike historie som et gjestgiveri med eleganse og høflighetsnivå på linje med byene i landet vårt kan få komme frem fra glemselen. Historien er unik fordi Bekkjen hadde høy standard når det kom til komfort på senger og interiøret var pent etter datidens standard. Gjestene fikk ligge i himmelsenger med kniplingsgardiner og kunne bre over seg de fineste dynene som var laget av edderdun. For husrom på andre vertshus i området fikk man tilbudt en avlang trekasse som seng med halm og lerretslaken og saueskinnsfell som dyne. I tillegg har stedet fungert som poståpneri og fengsel. Den allsidige bruken av ett og samme sted gjør det unik i historisk sammenheng og bør fremheves som et spennende historisk sted. På steinen i hagen, som har fungert som en galge, kan det settes opp en liten plakett om historien til steinen og tidsperiode, slik at de som vandrer langs postveien forstår hvorfor den står der.

5.2.2 Parsell 2 Vågbøen – Bølsetvoren

Veistrekningen fra Breivika og ned til Bølsetvoren kan fremheves som et av kommunens flotteste kulturminne. Området gir en fantastisk mulighet til å vandre på den historiske veien og oppleve av veien som det den var og det den har blitt. Variasjonen i hvordan veien er bevart, gjør den til en spennende opplevelse, hvor man kan la seg overraske av veiens endring i karakter og utseende. Dens skiftende bredde, slitasje gjennom langvarig bruk sammen med stedvis modernisering gjør veien verdt opplevelsen i seg selv. Tidens tann har satt sitt preg på veien enkelte steder, mens strekningen ellers har blitt utvidet og modernisert.

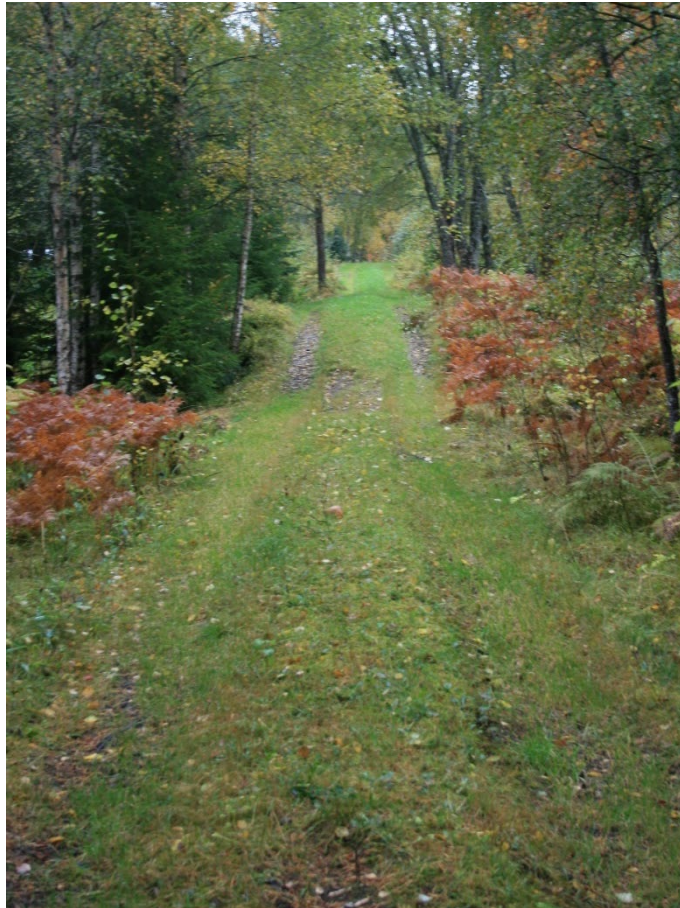

Postveien ses som gruset vei i bakgrunnen av bildet.

Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

Bildet over viser fin adkomst til den grusede postveien og området hvor grushaugen ligger, er godt egnet som parkering for de som ønsker å gå tur på veien herfra. Grushaugen kan fjernes og her kan det settes opp retningsskilt med postveilogo og informasjonsskilt om postveien som forteller kort om dens historie og bruk. Området anbefales å tilrettelegges for bedre parkeringsmuligheter og flotte informasjonsskilt for å fremme postveien som kulturminne.

På Bølset kan det settes opp nytt retningsskilt med postveilogo som viser at veien videre nedover mot Bølsetvoren også er postveien.

Veitrase til Bølsetvoren. Retningsskilt kan settes opp i toppen av denne bakken for å vise hvor postveien går videre.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

6 Parseller i Tingvoll – anbefalte tiltak

For de to parsellene som er veistrekningen i Tingvoll er inndelt i, er det i hver parsell registrert tilhørende enkeltminner for strekningen. Dette gjelder veistykker og traseer med tydelig oppbygd veikropp og linjeførte strekninger. Og for veirelaterte kulturminner er bruer, steiner som merke-, mile- og rodesteiner, poståpneri, skysstasjoner og landingsvorer der postleveransen har gått via sjøveien registrert som enkeltminner.

6.1 Parsell 1: Landingsvoren i Tingvollvågen – Vågbøen landingsvor

Askeladden ID: 267932

6.1.1 Om strekningen generelt

Parsellen går fra Bekkjavoren i Tingvollvågen til Vågbøvoren og er 5 km lang. Veien er asfaltert på hele strekningen frem til nedkjørsel mot Vågbøvoren. Veiens bredde er noe utvidet, men den er fortsatt smal og fremstår som modernisert eldre vei. Strekningen går gjennom jordbrukslandskap og enkelte steder, våtmark. Fra nedkjørsel på Vågbøen til Vågbøvoren går veien som gruset bilvei ca. 400 meter. På denne strekningen er det registrert 4 enkeltminner og en veitrase som er den grusete veien til voren. De fire enkeltminnene er en milestein, to hellebruer og en stikkrenne.

Parsell 1

Denne strekningen har ingen kritiske punkter med umiddelbare behov for tiltak. Veien er godt vedlikeholdt som moderne, utvidet asfaltvei og krever generelt skjøtselarbeid ved enkelte stikkrenner og steinhellebrua ved Holtavatnet. På noen av steinene som markerer brua er innskriften utydelig og disse kan derfor markeres med egnet maling eller lignende.

Objekt som ikke krever tiltak eller er tapt, står ikke oppført som problempunkter. Det gjelder følgende objekter:

- 267932-1 Bekkjavoren
- 267932-3 Milestein på Fjellset bureisingsbruk

- 267932-6 Veitrase mellom Vågbøen og Vågbøvoren
- 267932-7 Vågbøvoren

Selv om disse objektene ikke er oppført under problempunkter, er det likevel viktig å holde disse under oppsikt på årlig basis i forhold til gjengroing og lignende, da tilstanden kan endre seg. Steinene med innskrift har behov for at skriften blir mer synliggjort, men ellers ingen ytterligere tiltak. For mer opplysninger om disse henvises til Askeladden kulturminnedatabase.

Ved Litlvatnet var det under befaringen i 1993 registrert mulige rester etter stein fra eldre bru ved den nyere betongbruen. Steinene var ikke mulig å gjenfinne i forbindelse med kartleggingen i 2019.

6.1.2 Problempunkter

Objekter som er listet opp under dette punktet krever ikke umiddelbare behov for tiltak, men årlig skjøtselsarbeid. De er listet opp for å synliggjøres, men kan prioriteres sist i forbindelse med utbedring og istandsetting av postveien.

6.1.2.1 Objekt nr. 267932-2 Steinhellebru og merkestein

Tilstandsgrad	Konstruksjon	Tilstand	Anbefalt tiltak
TG1	Steinhellebru og merkestein for bru	Broas løp har innlagt et stort plastrør. Steinhellene er lite synlige pga. mye mose og småvekster. Innskriften på de oppsatte steinene er svak, nesten utvisket.	Synliggjøring av innskriften på merkesteinene. Skjøtselsarbeid kan vurderes for å fjerne mosen på steinene, men ikke nødvendig per 2019. Vil være nødvendig på sikt for å hindre gjengroing over tid.

Bru og merkestein er innenfor rosa markering. Målestokk 1:2500

Veistrekning ved Holtavatnet og merkesteinene som markerer de fire hjørnene til brua.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

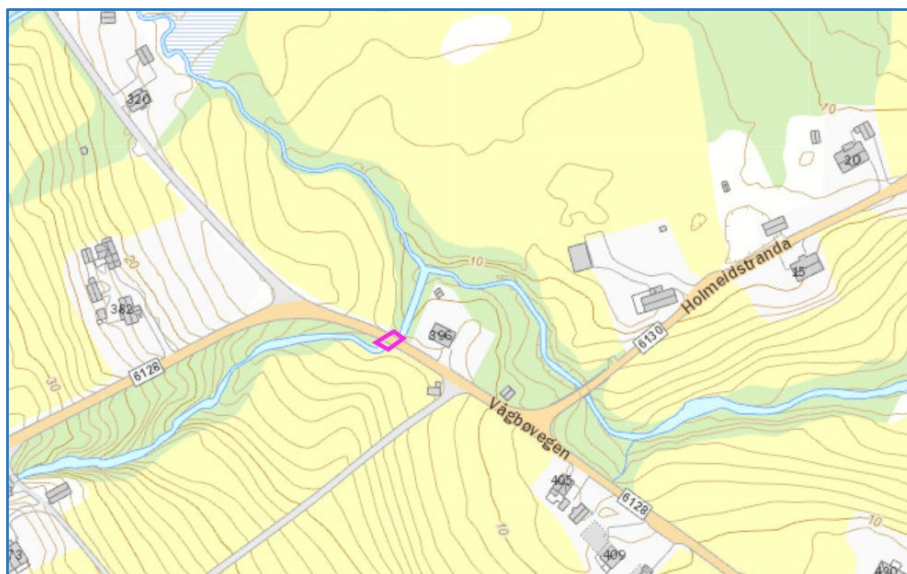
Merkestein for bru ved Holtavatnet med utydelig innskrift.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

Plastrør i bruas løp. Mose og lavtvoksende vegetasjon rundt løpet. Krever ikke tiltak per 2019.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

6.1.2.2 Objekt nr. 267932-4 Steinhellebru ved Brekka

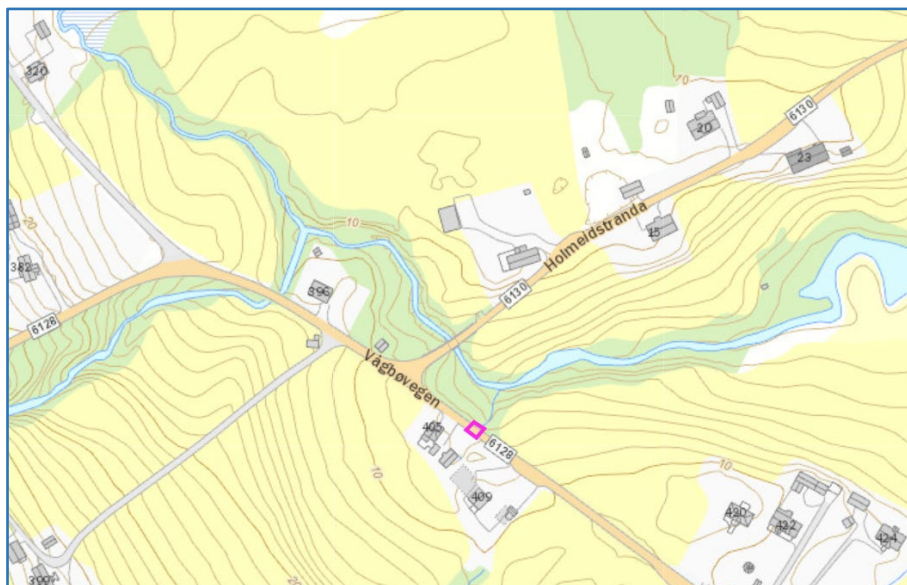
Tilstandsgrad	Konstruksjon	Tilstand	Anbefalt tiltak
TG1	Steinhellebru	Bru av steinheller og større steiner i varierende størrelse. Steinene er mosegrodd, og det vokser busker og bregner rundt.	Normalt skjøtselsarbeid som fjerning av mose på steinene og fjerning av busker som vokser nært opp til steinhellene.

Rosa markering viser plassering for steinhellebru. Målestokk 1:2500

6.1.2.3 Objekt nr. 267932-5 Stikkrenne Vågbøvegen 405

Tilstandsgrad	Konstruksjon	Tilstand	Anbefalt tiltak
TG1	Stikkrenne	Stikkrennen er gjengrodd av gress. Det gjør det vanskelig å se om den består av betong eller naturstein. Ikke mulig å se plastrør.	Fjerning av vegetasjon. Deretter ny tilstandsvurdering av stikkrennen.

Stikkrennens plassering under veien like ved bolig.

6.2 Parsell 2: Vågbøen gård - landingsvoren på Bølset

Askeladden ID: 267937

6.2.1 Om strekningen generelt

Denne parsellen går fra Vågbøen gård til landingsvoren på Bølset og er ca. 2 km lang. Første del av strekningen går som asfaltert vei fra Vågbøen til Breivik, deretter som gruset skogsvei ned til Bølset gård. Fra denne gården har veien videre gressdekket ned til Bølsetvoren. Strekningen har 4 bruer/brukar bygd med steinheller, 5 stikkrenner og to veitraseer som eldre veifar. Veien er sporete og har ulik grad av bevaring. På største delen av strekningen er veien gjort bredere, men enkelte steder en smalere veikropp. Grøftene er lite synlige på grunn av tettvokst vegetasjon, og det gjør selve veikroppen mindre tydelig og fremtredende.

Parsell 2

På denne strekningen er det flere kritiske punkter hvor veien kan forsvinne på grunn av større vannmengder ved nedbør. Dette gjelder for den grusetete strekningen fra Breivika til Bølset gård. Nedenfor følger en oversikt og oppsummering av punktene som har behov for tiltak med TG3. Dette er et punkt som trenger snarlig tiltak, da større vannmengder kan gjøre store skader på kort tid. Det er observert sig i steinhellene i en av stikkrennene, denne har en TG2 og det er nødvendig med overvåkning av tilstanden for at det ikke skal bli ytterligere forfall på veistrekningen.

6.2.2 Problempunkter

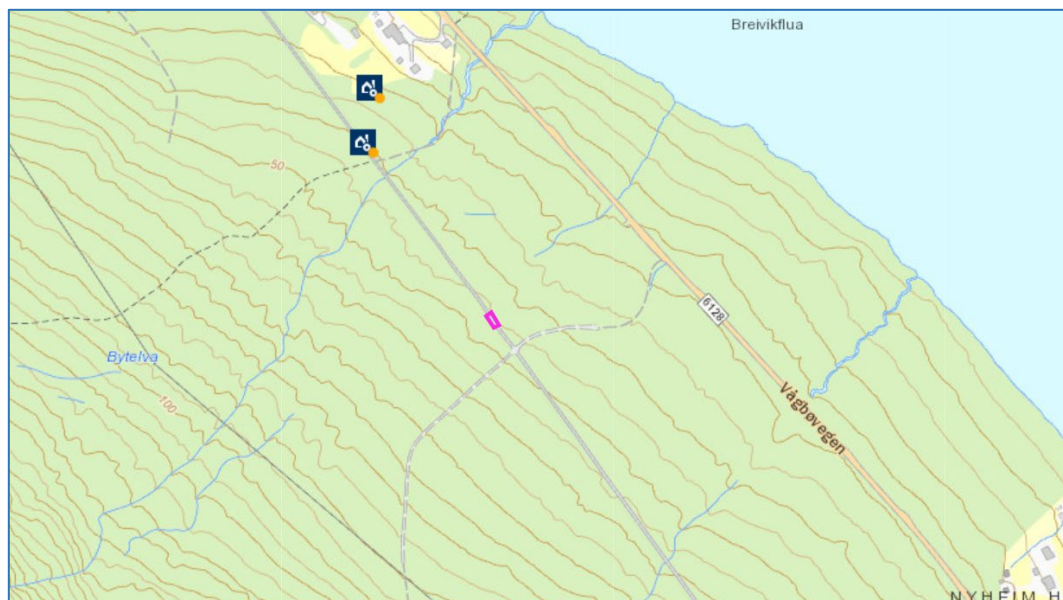
Objekter med problempunkter er rangert fra de mest kritiske øverst og som haster mest å få satt i stand, til de som kan avvendes i tid. Vurderingen av tilstandsgradene har blitt sett i sammenheng med hvordan veien og veirelatert kulturminner skal brukes og bevares videre. Objekter som ikke krever noen tiltak eller er tapt, står ikke oppført under problempunkter. Det gjelder følgende objekter:

- 267973-1 Stikkrenne
- 267973-9 Steinhellebru/stikkrenne 2
- 267973-12 Bølsetvoren

Selv om disse objektene ikke er oppført under problempunkter, er det likevel viktig å holde disse under oppsikt på årlig basis i forhold til gjengroing og lignende, da tilstanden kan endre seg. For mer opplysninger om disse henvises til Askeladden kulturminnedatabase.

6.2.2.1 Objekt nr. 267937-6 Stikkrenne

Tilstandsgrad	Konstruksjon	Tilstand	Anbefalt tiltak
TG3	Stikkrenne	Stikkrenne med smalt jernrør. Tar ikke unna vannet raskt nok ved større vannmengder. Vannet renner over veien og eroderer veibanen.	Fjerne metallrøret og bygge opp stikkrenna i stein etter antikvariske prinsipper. Kreves fagkyndig med kompetanse på historisk tørrmuring. Reparere skade på veibanen.

Figur Stikkrennens plassering er markert med rosa.

Vannansamling på grunn av for smalt rør i stikkrennen.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

Vannet har funnet nytt løp over veien. Bildene er tatt en dag med kontinuerlig regnvær som har pågått det siste døgnet og viser at stikkrennen ikke er dimensjonert for større nedbørsmengder.

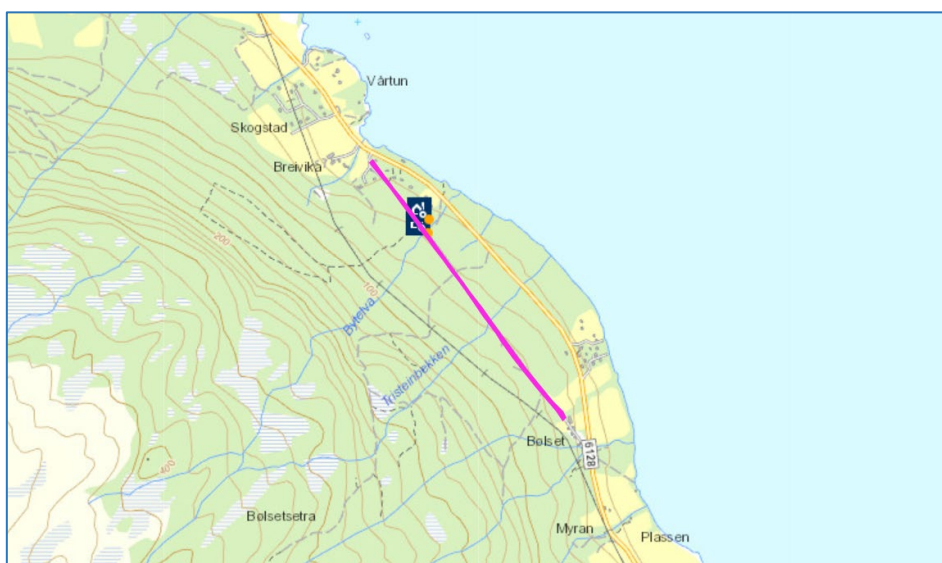
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

Smalt jernrør i stikkrenna.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

6.2.2.2 Objekt nr. 267937-3 Veitrase Breivik - Bølset

Tilstandsgrad	Konstruksjon	Tilstand	Anbefalt tiltak
TG2	Veianlegg	Veistrekningen Brevik - Bølset går som gruset sporete traktor-/turvei. Veien er sporete, enkelte partier er steinete og store røtter fra trær vokser på tvers av veien. Veiens kanter og grøfter er gjengrodd og lite synlige.	Kanter og grøfter med tettvokst vegetasjon ryddes. Hull og forsenkninger som samler vann tetts med grus og torv legges over for å holde grusen på plass.

Figur Veitrase mellom Breivika og Bølset avmerket i rosa.

Noe sporete vei på deler av strekningen.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

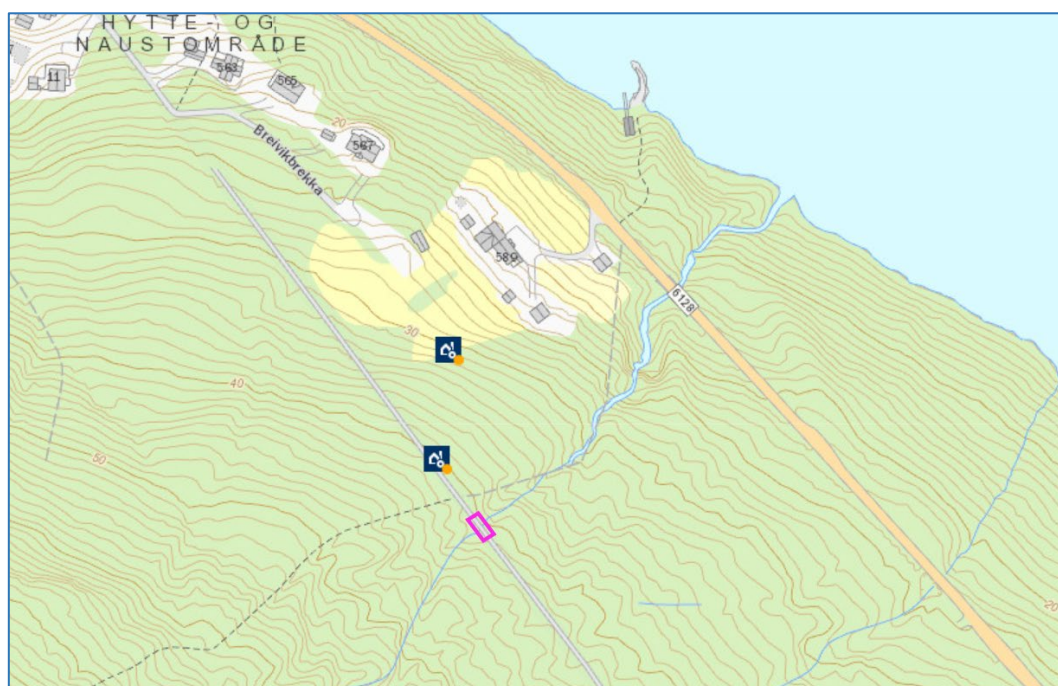
Veien er smalere på enkelte steder, postveiens særtrekk kommer bedre frem her. Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

Utvidet gårdsvei ovenfor Bølset.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

6.2.2.3 Objekt nr.267937-5 Steinhellebru/stikkrenne

Tilstandsgrad	Konstruksjon	Tilstand	Anbefalt tiltak
TG2	Steinhellebru/stikkrenne	Groper og spor i veien gjør at vannet samler seg her og vasker bort grus og sand ved avrenning. Over tid vil vannansamlingen gjøre gropene større. Steinhellebrua har noe sig i den oppmurte steinen.	Tetting av hull og spor med ny grus. Arbeidet må gjøres manuelt. For steinhellebrua er det behov for at den overvåkes årlig og gjøres vurdering av fagfolk med historisk tørrmurkompetanse om brua er stabil slik den står nå, eller om den på sikt kan falle mer sammen. Behov for tiltak vurderes også ut fra dette.

Figur Stikkrenne/steinhellebru er markert med rosa.

Bilde 4 viser vann som samler seg i groper i veien. Vil vaske bort sanden over tid og hullene bli dypere.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

Bilde 5 Store mengder vann gjennom steinhellebrua, mulig at elva/bekken flyter over i perioder med kraftig nedbør.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

Bilde 6 Steinhellebru. Det er noe sig i steinene til høyre i bildet, brua holdes under oppsikt.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

6.2.2.4 Objekt nr. 267937-2 Brukar i Breivika

Tilstandsgrad	Konstruksjon	Tilstand	Anbefalt tiltak
TG1	Brukar i stein	Rester etter bru med to intakte brukar i stein. Karene er tettvekst med mose og gress.	Gress, mose og unge løvtrær fjernes for å hindre at disse ikke skyver på steinenes plassering over tid.

Rosa merking viser området for brukarene plassering. Kartutsnitt fra Askeladden.

Brukarene har behov for normal skjøtsel.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

6.2.2.5 Objekt nr. 267937-4 Stikkrenne Breivika

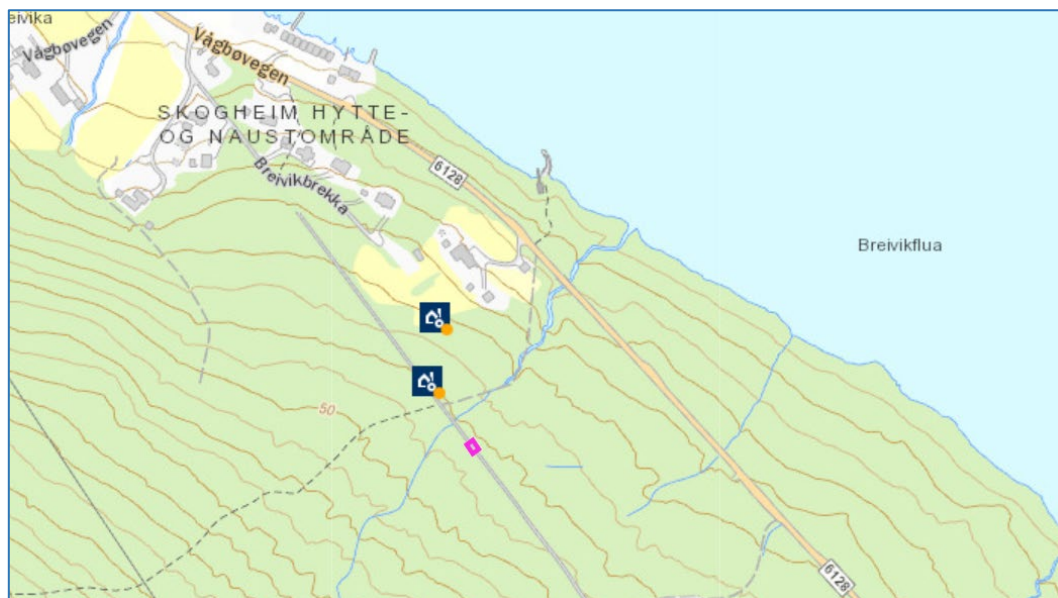
Tilstandsgrad	Konstruksjon	Tilstand	Anbefalt tiltak
TG1	Stikkrenne	Stikkrenne med store steinheller som er godt bevart. Mye vegetasjon vokser rundt og gjør stikkrennen lite synlig. Den har behov for skjøtsel, da det vokser tett med mose og unge løvtrær rundt åpningen.	Mose og løvtrær som vokser rundt løpet til stikkrennen fjernes.

Kart viser stikkrennens plassering i rosa. Kartutsnitt fra Askeladden.

6.2.2.6 Objekt nr. 267937-7 Stikkrenne

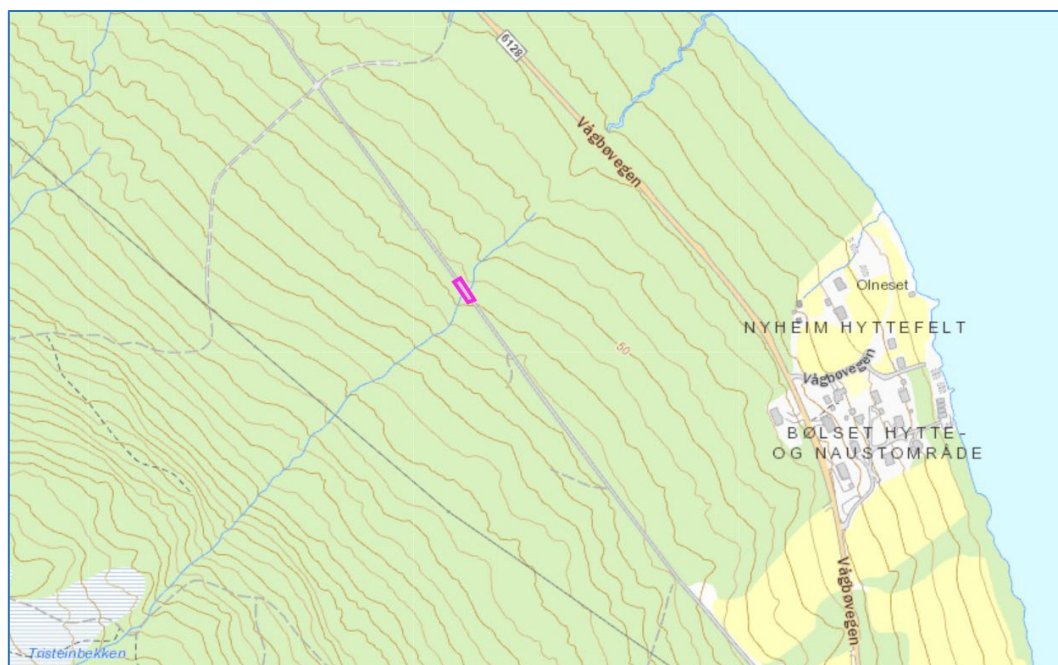
Tilstandsgrad	Konstruksjon	Tilstand	Anbefalt tiltak
TG1	Stikkrenne	Stikkrenne med innlagt rør i løpet. Ikke mulig å se om det ligger steinheller rundt røret, overgrodd inngangen til løpet.	Vegetasjonen rundt stikkrennens løp fjernes. Ny registrering av tilstanden gjøres etter vegetasjonen er fjernet.

Kart Plassering for stikkrenne markert med rosa. Målestokk 1:5000

6.2.2.7 Objekt nr. 267937-8 Brukar ved Byteelva mellom Brevik og Bølset

Tilstandsgrad	Konstruksjon	Tilstand	Anbefalt tiltak
TG1	Brukar i stein og tredekke.	Godt gjengrodd av mose og torvvegetasjon. Småtrær vokser ved bruas stabbesteiner.	Generelt skjøtselsbehov. Fjerning av småkratt, gresset og torv klippes. Fjerne småtrærne som vokser ved stabbesteinene for å gjøre disse mer synlige og brua lettere å se når man går på veien.

Figur Bruas plassering er avmerket i rosa. Målestokk 1:5000

Bilde 7 Behov for generelt skjøtselsarbeid rundt brua.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

Bilde 8 Steinfundament under veien som hører til brua.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

Bilde 9 Tredekket over brua med steiner på hvert av bruas hjørner. De småtrærne kan fjernes for å gjøre steinene mer synlige og hindre gjengroing.
Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

6.2.2.8 Objekt nr. 267937-10 Veitrase ned mot Bølsetvoren

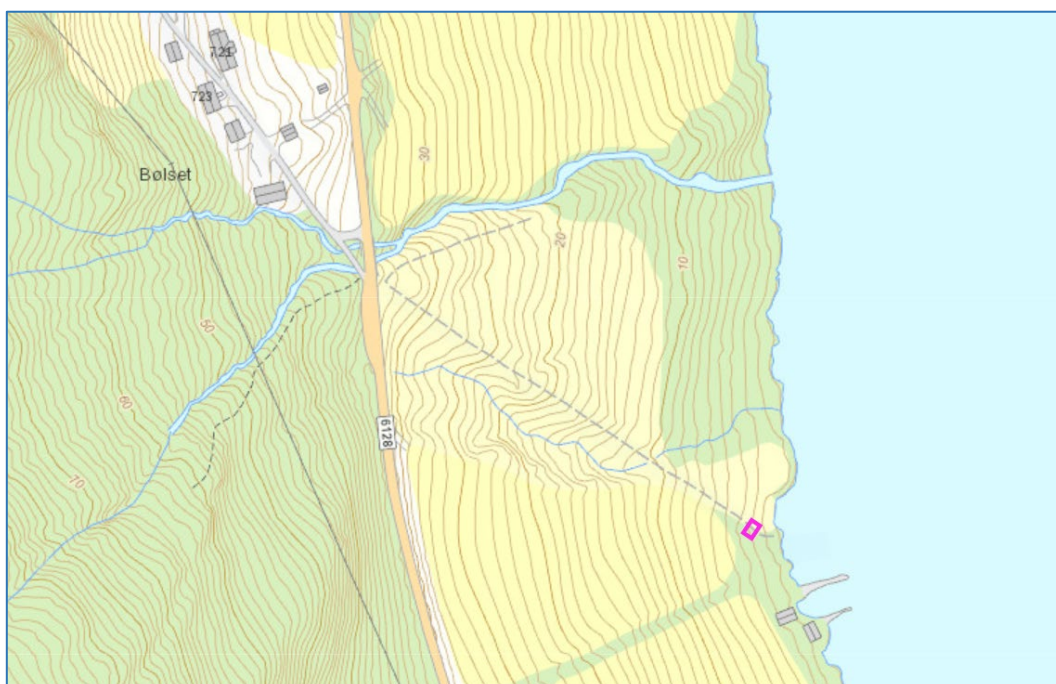
Tilstandsgrad	Konstruksjon	Tilstand	Anbefalt tiltak
TG1	Veganlegg	Noe sporete, gresskledd vei. Tydelig og markert veikropp. Grøftene er tett bevokst med trær og busker som gjør veien lite fremtredende.	Vegetasjon som busker og planter i grøftene fjernes. Traktorsporene kan tettes med gresstorv, slik at veien får likt dekke hele strekningen.

Veitrase markert i rosa. Kartutsnitt fra Askeladden

6.2.2.9 Objekt nr. 26793-11 Steinhellebru/stikkrenne Bølsetvoren

Tilstandsgrad	Konstruksjon	Tilstand	Anbefalt tiltak
TG1	Liten steinhellebru/stikkrenne	Steinene ligger stabilt, men det vokser bregner og små trær rundt stikkrenna. Greiner fra trær og små trær ligger som avfall i området rundt.	Rydding av løs vegetasjon fra trær og klipping av bregner og småvegetasjon gjøres manuelt.

Stikkrenne er markert med rosa. Kartutsnitt fra Askeladden

Bilde 10 Liten steinhellebru/stikkrenne med behov for generelt skjøtselsarbeid like ved Bølsetvoren. Foto: Siw Helen Myrvoll Grønland

7 Oppsummering

Tingvoll kommunes satsingsområder knyttet til postveien fremmes gjennom tilrettelegging og skilting av postveien på Bølset. Den spennende historien til Bekkjen kan fremmes gjennom skriftlig og muntlig formidling, og kanskje det kunne settes opp et skilt på bygningen eller gjerdet, som forteller kort om bygningens historie.

Tilrettelegging, skjøtsel og istandsetting av veien på Bølset gjøres ut fra veiens tilstand, og med minst mulig inngrep, slik at veien ikke endrer karakter. Det er viktig å bevare veiens utseende og form i størst mulig grad, for at dens historiske verdi opprettholdes. For et helhetlig skjøtsels- og istandsettingsarbeid av postveien oppfordres det til godt samarbeid kommunene imellom, slik at dette arbeidet gjøres mest mulig likt. Postveien vil da kunne fremstå som et kulturminne hvor skjøtsel og istandsetting fremstår som en helhet.

Det anbefales at arbeidet startes med en kartlegging av enkeltminner som har TG3 og TG2, for å vurdere hvilke tiltak som skal igangsettes og hvor omfattende arbeidet blir. Vurderingen kan gjøres i kombinasjon med normalt skjøtselarbeid på veien og enkeltminnene som er merket med TG1.

Forslag til videre arbeid:

- En profesjonell prosjekthåndtering hvor kulturminnefaglige byggeledere og rådgivere påkobles i felt
- Viktig å huske på at arbeidet ved istandsetting av historisk vei er en *byggeplass* og da må alle HMS-rutiner på plass.
- Kostnadsberegning for skjøtsel og istandsetting
- Hvem skal ha ansvaret for arbeidet som skal utføres? Samarbeid med kulturvernmyndigheter er viktig for korrekt utført istandsetting og skjøtsel. Vil det være behov for opplæring?
- Opprette kontakt med grunneiere, historielag og andre som blir berørt/er relevante for postveien
- Lage en plan for årlig skjøtselsarbeid, hvem som har ansvar for det og i hvilket tidsrom det skal utføres.
- Ta stilling til om det kreves flere tiltak med veien enn de som er oppført i rapporten
- Eventuelt annet som kan dukke opp av arbeid knyttet til postveien

8 Vedlegg

8.1 Fotoliste

8.1.1 Parsell 1 Tingvollvågen – Vågbøen landingsvor
Foto 5956 til 5967

8.1.2 Parsell 2 Vågbøen gård – Bølsetvoren
Foto 5970 til 5978

Foto 5980 til 6010

8.2 Kilder

Berrum, Hans (1902): Norges posthistorie 1647 – 1719. Kristiania MCMII J. W. Cappelen.
(1906): Norges posthistorie 1720 – 1814. Centraltrykkeriet Kristiania.

Skyssplikt. Lokalhistoriewiki.no

<https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Skyssplikt> [Lesedato: 20.10.2020]

Skysstasjoner. Lokalhistoriewiki.no

<https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Skysstasjon> [Lesedato: 20.10.2020]

Statens Vegvesen (2019): Postvegen Stavanger – Bergen – Trondheim. Rettleiar for skjøtsel, vedlikehald og restaurering. Norsk Vegmuseum.

Vegminner i Møre og Romsdal fylke. Veghistorie i Norge – med hovedvekt på tidsrommet 1537 – 1960. Statens vegvesen Møre og Romsdal, 2001.